

KS. DARIUSZ KWIATKOWSKI

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
w Poznaniu

ORCID: 0000-0002-8014-0016

Chrystologiczny wymiar tekstów liturgicznych uroczystości Najświętszego Ciała i Krwi Pańskiej

DOI: <https://doi.org/10.26142/stgd-2018-032>

Streszczenie: Artykuł ukazuje chrystologię uroczystości Najświętszego Ciała i Krwi Jezusa Chrystusa. Po dokonaniu analizy teologiczno-liturgicznej tekstów eucharystycznych i czytań biblijnych formularza mszalnego z tejże uroczystości wynika, że w jej centrum jest Osoba i zbawczy czyn Jezusa Chrystusa. On, ustanawiając Eucharystię, pozostał z nami pod postaciami chleba i wina. W czasie Ostatniej Wieczerzy Jezus w sakramentalny sposób zawarł i utrwalił na zawsze wydarzenia swojej śmierci i zmartwychwstania. Eucharystia jest przede wszystkim obecnością i czynem zbawczym Chrystusa. Te aspekty pojawiają się w imionach i określeniach Jezusa. W tekstach liturgicznych i biblijnych omawianego formularza są one następujące: Jezus, Chrystus, Syn Człowieczy, Nauczyciel, Baranek bez skazy, Chleb Żywy, Kapłan. Uroczystość Bożego Ciała jest świętowaniem tajemnicy obecności Chrystusa pod postaciami chleba i wina. Jest to rzeczywistość realna i naznaczona Jego nieskończoną miłością do wszystkich ludzi.

Słowa kluczowe: Boże Ciało, Ciało Chrystusa, Krew Chrystusa, obecność, Jezus, Chrystus, Syn Człowieczy, Nauczyciel, Baranek bez skazy, Chleb Żywy, Kapłan.

The Christological Dimension of the Liturgical Texts of the Solemnity of the Most Holy Body and Blood of Christ

Summary: This article shows the christological dimension of the solemnity of the Most Holy Body and Blood of Christ. The sources of research were biblical and liturgical texts intended for the celebration of this solemnity. The analysis and exegesis of the source texts very strongly emphasizes that in the centre of the Corpus Christi celebrations there is the Person and the saving act of Jesus Christ. During the Last Supper, in a sacramental manner Jesus established and memorialised the events of his death and resurrection forever. The Eucharist is above all the presence and saving act of Christ. This presence, hidden under the figures of bread and wine, is real. The names and titles of Jesus which appear in the liturgical texts emphasize the presence and the saving action in the liturgy of „here” and „now”. The following names and titles are used in the texts: Jesus, Christ, Son of Man, Teacher, Lamb without blemish, Bread of Life, Priest. The texts of the Mass form for this celebration give a clear message that Christ comes to man as the most basic and at the same time indispensable food – life-giving Bread.

Keywords: Corpus Christi, Body of Christ, Blood of Christ, presence, Jesus, Christ, Son of man, Teacher, Lamb without blemish, Living Bread, Priest

Wprowadzenie

Uroczystość Bożego Ciała pierwszy raz była obchodzona w roku 1247 w belgijskim Liège. Wyrosła ona ze średniowiecznej pobożności eucharystycznej. Na jej powstanie złożyło się kilka czynników. Pierwszym z nich było charakterystyczne dla pobożności średniowiecznej pragnienie oglądania Hostii, które dla wielu ludzi było jedynym sposobem uczestnictwa w Eucharystii. Do wprowadzenia święta przyczyniła się również obrona realnej obecności Chrystusa w Eucharystii i w końcu prywatne objawienia zakonnicy Julianny de Retine, z których wynikało pragnienie Jezusa ustanowienia specjalnego święta ku czci Eucharystii. W tym kontekście papież Urban IV bullą *Transiturus* z dnia 11 sierpnia 1264 ustanowił uroczystość Bożego Ciała jako obowiązujące w całym Kościele i wyznaczył, że ma być obchodzone w pierwszy czwartek po niedzieli Trójcy Świętej¹.

Na teologię święta liturgicznego składa się wiele elementów. Jednak punktem wyjścia zawsze powinny być teksty liturgiczne formularza mszalnego danego święta. Chcąc dobrze zrozumieć istotę uroczystości Najświętszego Ciała i Krwi Pańskiej, należy poddać analizie teologiczno-liturgicznej teksty eucharystyczne i czytania biblijne przeznaczone na tę uroczystość. Teksty eucharystyczne, czyli antyfony na wejście i Komunię, kolekta, modlitwa nad darami, prefacja i modlitwa po Komunii stanowią serce każdego święta liturgicznego, gdyż wskazują na jego teologiczną istotę. Są one ściśle powiązane i bazują na tekstach biblijnych i właśnie dlatego w poszukiwaniu teologii święta nie można pominąć perykop biblijnych przypisanych do formularza święta. Wspomniane teksty stanowią podstawowe źródła dla osiągnięcia celu artykułu, którym jest przedstawienie teologii uroczystości Bożego Ciała.

W odnowionej liturgii uroczystość Bożego Ciała posiada trzy zestawy czytań biblijnych: na rok A (Pwt 8, 2-3.14b-16a; 1Kor 10, 16-17; J 6, 51-58), rok B (Wj 24, 3-8; Hbr 9, 11-15; Mk 14, 12-16.22-26) i rok C (Rdz 14, 18-20; 1Kor 11, 23-26; Łk 9, 11b-17)². Natomiast teksty liturgiczne formularza mszalnego, na prośbę papieża Urbana IV, zostały napisane przez św. Tomasza z Akwinu. Teksty te charakteryzują się głęboką finezją i bogactwem teologicznym. Jeden z ojców ruchu liturgicznego, Pius Parsch, porównując te modlitwy z modlitwami mszalnymi innych święt pisał: „...podczas gdy te ostatnie można porównać ze wspaniałym naturalnym parkiem, to dzisiejsza modlitwa Kościoła (ta z Bożego Ciała – przypis autora), jest jakby wypielęgowanym ozdobnym ogrodem”³. Teksty modlitw mszalnych znalazły się w Mszału Trydenckim i potem dosłownie zostały przeniesione do Mszału Rzym-

¹ Urban IV, *Bulla Transiturus de hoc Mundo*, w: *Brewiarium fidei. Wybór doktrynalnych wypowiedzi Kościoła*, red. I. Bokwa, Poznań 2007, s. 149-150.

² Mszał trydencki zawierał tylko dwie lektury: 1Kor 11, 23-29 i J 6, 56-59.

³ P. Parsch, *Rok liturgiczny. Okres po Zesłaniu Ducha Świętego*, t. 3, Poznań 1956, s. 17.

skiego Pawła VI z roku 1970. Nowością Mszału posoborowego jest wprowadzenie dwóch nowych prefacji „O Najświętszej Eucharystii”⁷⁴.

Testy liturgiczne uroczystości Bożego Ciała w centrum celebracji stawiają Osobę i zbawczy czyn Jezusa Chrystusa, jedyne, prawdziwego i wiecznego Kapłana, który w czasie Ostatniej Wieczerzy ustanowił Eucharystię jako pamiątkę swojej śmierci zmartwychwstania. Mając na uwadze limity metodologiczne i objętościowe w niniejszym artykule ten aspekt formularza będzie wyakcentowany w sposób szczególny. Chrześcijańska wiara jest ściśle związana z Osobą i zbawczym dziełem Jezusa Chrystusa. Św. Paweł Apostoł pisze, że imię Jezusa jest: „imieniem, przed którym zgina się wszelkie kolano istot niebieskich i ziemskich, i podziemnych” (Flp 2, 9). W tekstach liturgicznych uroczystości Bożego Ciała, które poddamy analizie, występują następujące określenia osoby Jezusa: Pan Jezus, Chrystus, Syn Człowieczy, Nauczyciel, Baranek bez skazy, Chleb Żywy i Kapłan. W analizie wykorzystane zostaną dokumenty Nauczycielskiego Kościoła oraz encyklika św. Jana Pawła II *Ecclesia de Eucharistia*.

1. Pan Jezus

Imię Jezus najczęściej łączone jest z dopowiedzeniem „Pan”. Występuje ono wielokrotnie zarówno w tekstach modlitewnych jak i w czytaniach biblijnych uroczystości Bożego Ciała. Jezus w języku hebrajskim oznacza: „Bóg zbawia”. Podczas zwiastowania archanioł Gabriel, dziecku mającemu narodzić się z Maryi, nadał imię Jezus, które wyraża zarówno Jego tożsamość i posłanie (zob. Łk 1, 31)⁵. Imię Jezus wskazuje na wszechmoc Bożą, która daje życie i zbawienie. Bóg posłał na świat swojego Jedyne Syna, aby ukazał ludzkości prawdziwe oblicze Ojca. Jezus wypełnił do końca swoją zbawczą misję, a na obecnym etapie historii, w tak zwanym „czasie Kościoła”, kontynuuje ją w i przez liturgię. Stąd posłannictwo Kościoła sprowadza się do tego, aby objawiać światu imię Jezusa i świadczyć o Jego obecności⁶.

Imię Jezus podkreśla, że imię Boga jest również obecne w osobie Jego Syna, który przyszedł na ziemię, aby dokonać dzieła zbawienia i odkupienia. Właśnie dlatego imię Jezusa stało się jedynym imieniem, w którym człowiek otrzymuje zbawienie. Jezus w tajemnicy Wcielenia złączył się z całą ludzkością i dlatego zbawienie ma wymiar powszechny⁷. Przed imieniem Jezusa zgina się każde kolano istot niebieskich, ziemskich i podziemnych (zob. Flp 2, 9nn). Bóg ustanowił Jezusa narzędziem prześlągnięcia poprzez wiarę w Niego i mocą Jego Krwi (zob. Rz 3,25). W imię Jezusa Kościół apostołski dokonywał uzdrowień, wskrzeszeń i uwalniał spod panowania złego ducha (zob. Dz 16, 16-18). Jezus kontynuuje swoją zbawczą misję w Kościele. W sposób szczególny czyni to w liturgii i przez liturgię⁸. Należy zauważyć, że więk-

⁴ *Mszal Rzymski dla diecezji polskich*, Poznań 1986, s. 63*-64*.

⁵ Por. *Katechizm Kościoła katolickiego*, Poznań 1994, nr 430.

⁶ Por. J. Guillet, *Jezus*, w: *Słownik teologii biblijnej*, red. X. Leon-Dufour, Poznań 1994, s. 346.

⁷ Por. *Katechizm Kościoła katolickiego*, nr 431.

⁸ Por. Sobór Watykański II, *Konstytucja o liturgii świętej „Sacrosanctum concilium”*, nr 7, w:

szość modlitw liturgicznych Kościoła kończy się formułą: „Przez naszego Pana Jezusa Chrystusa”⁹.

W uroczystość Najświętszego Ciała i Krwi Pańskiej, która w centrum stawia Jezusa obecnego w Eucharystii pod postaciami chleba i wina, nie może zabraknąć przywołania Imienia, które daje człowiekowi zbawienie. Bezpośrednio pojawia się ono w perykopie ewangelijnej przeznaczonej na rok A: „rzekł do nich Jezus” (J 6, 53). Stwierdzenie pochodzi z tak zwanej „mowy eucharystycznej”, w której Jezus nazywa siebie „Chlebem życia” (6, 48), „Chlebem żywym, który zstąpił z nieba” (6, 51). Spożywanie tego Chleba, którym jest Jego Ciało, stanowi gwarancję życia wiecznego (6, 51.54-57.58-59). Jezus utożsamia się z pokarmem zstępującym z nieba, od Ojca, aby dać ludziom życie wieczne. Prawda ta uobecnia się w czasie każdej Eucharystii, gdzie chleb staje się Ciałem Chrystusa, a wino Jego Krwią. Ten pokarm, który już teraz daje zadatek życia wiecznego, wierni mogą spożywać w Komunii Świętej¹⁰.

Imię Jezusa pojawia się także w modlitwie po Komunii, która zaczyna się od inwokacji: „Panie Jezu”¹¹. W dalszej części modlitwy jest prośba, aby Jezus, nazwany tutaj „Panem”, sprawił, żeby wszyscy przyjmujący Jego Ciało i Krew, w wieczności radowali się w pełnym udziale w życiu Boga. Dodanie do imienia Jezus określenia „Pan” jest bardzo ważne. Greckie *Kyrios Iesus* stanowi pierwsze i fundamentalne wyznanie wiary chrześcijan. Dla wierzących zmartwychwstały Jezus stał się „Panem”. To określenie stosowano w starożytności do absolutnego władcy świata. Dla chrześcijan takim władcą był i jest Pan Jezus, który przez swoją śmierć i zmartwychwstanie pokonał szatana, śmierć i grzech. On stał się Panem całego stworzenia. Potęga władzy Pana Jezusa objawia się w tym, że choć sam był Bogiem, to jednak we wszystkim był posłuszny Ojcu i doskonale wypełnił Jego wolę¹². Jezus jako Pan przychodzący do swoich wiernych pod postacią chleba i wina daje im gwarancję życia wiecznego, czyli pełny udział w życiu Boga.

Pośrednio to imię występuje także w kolekcie mszalne. Modlitwa kończąca obrzędy wstępne rozpoczyna się od inwokacji: „Boże”. Dalsza część kolekty wyraźnie wskazuje, że to określenie jest związane z osobą Jezusa Chrystusa. W części anamnetycznej modlitwy znajduje się wspomnienie: „Ty w Najświętszym Sakramencie zostawiłeś nam pamiątkę swej męki oraz prośba: daj nam z taką czcią otaczać święte tajemnice Ciała i Krwi Twojej, abyśmy nieustannie doznawali owoców Twego odkupienia”¹³. Również konkluzja kolekty nie jest skierowana do Boga Ojca, ale wyraźnie wskazuje na Jezusa Chrystusa, Syna Bożego, który żyje i króluje Z Ojcem

Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, s. 50-51.

⁹ Por. *Katechizm Kościoła katolickiego*, nr 437.

¹⁰ Zob. *Uroczystość Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa, rok A*, w: *Lekcjonarz mszalny*, Warszawa 1974, s. 387; por. F. Gryglewicz, *Jezusowe przemówienia w czwartej Ewangelii*, Kraków 1986, s. 56-75.

¹¹ *Mszal Rzymski dla diecezji polskich*, s. 278.

¹² Por. A. Durak, *Uroczystość Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa*, Kraków 1999, s. 101.

¹³ *Mszal Rzymski dla diecezji polskich*, s. 278.

w jedności Ducha Świętego. On jest Bogiem przez wszystkie wieki wieków¹⁴.

Jezus jako Bóg jest również obecny w modlitwie nad darami, która rozpoczyna się od wezwania: „Panie, nasz Boże”. W dalszej części modlitwy znajduje się prośba, aby Bóg udzielił Kościołowi darów jedności i pokoju, które mistycznie wyrażają złożone dary¹⁵. Te dary to chleb i wino, które w czasie Eucharystii stają się Ciałem i Krwią Jezusa Chrystusa. Są one znakiem jedności i pokoju. Możemy tutaj odnaleźć odniesienie do starożytnego tekstu liturgicznego zamieszczonego w *Didache*. W IX rozdziale tego dokumentu znajdujemy następujące słowa: „Co do Dziękczynienia (Eucharystii), następujące odmawiajcie modlitwy dziękczynne: najpierw za kielich: „Dziękujemy Ci, Ojcze nasz, za święty winny szczep Dawida, sługi Twego, który nam poznać dałeś przez Jezusa, Sługę Swego -Tobie chwała na wieki! Następnie za łamany Chleb: „Dziękujemy Ci, Ojcze nasz, za życie i za wiedzę, którą nam poznać dałeś przez Jezusa, sługę Swego – Tobie chwała na wieki! Jak ten łamany chleb rozsiany był po górach, a zebrany stał się czymś jednym, tak niech się zbierze Kościół Twój z krańców ziemi w Królestwo Twoje - albowiem Twoja jest chwała i moc przez Jezusa Chrystusa na wieki!”¹⁶.

Również modlitwa po Komunii jest skierowana do Pana Jezusa. Kapłan w imieniu całego zgromadzenia liturgicznego prosi Go, aby ci, którzy karmią się Jego Ciałem i Krwią, w wieczności radowali się udziałem w życiu Bożym. Dar życia Bożego, czyli inaczej mówiąc, dar życia wiecznego gwarantuje przyjmowanie najdroższego Ciała i Krwi Jezusa¹⁷. Wynika to z obietnicy złożonej przez Jezusa swoim uczniom: „Kto spożywa moje Ciało i pije moją Krew, ma życie wieczne, a Ja go wskrzeszę w dniu ostatecznym” (J 6, 54). Eucharystia rozumiana jako uczta ofiarna swój szczyt osiąga w Komunii świętej, w której wierni przyjmują Ciało i Krew Jezusa. W obrzędzie Komunii zbawcza skuteczność Jego ofiary urzeczywistnia się w sposób pełny. Wewnętrzne zjednoczenie z Jezusem w Komunii świętej jest celem Ofiary eucharystycznej. Papież Jan Paweł II w encyklice *Ecclesia de Eucharistia* bardzo zdecydowanie stwierdza, że w Komunii: „otrzymujemy Tego, który ofiarował się za nas, otrzymujemy Jego Ciało, które złożył za nas na Krzyżu, oraz Jego Krew, którą przelał „za wielu na odpuszczenie grzechów” (Mt 26, 28). [...] Sam Jezus zapewnia, że owo zjednoczenie, związane przez Niego przez analogię ze zjednoczeniem, jakie ma miejsce w życiu trynitarnym, naprawdę się realizuje”¹⁸.

Utożsamiając się i jednocząc się z Jezusem Chrystusem w Komunii świętej, osiągamy także doskonałą komunie z Bogiem Ojcem. Wielka i niczym niezastąpiona wartość rzeczywistej Komunii powinna wyrażać się także w pragnieniu tzw. „komunii duchowej”. Ojciec Święty Jan Paweł II, zalecając tę praktykę, cytuje św. Te-

¹⁴ Por. tamże.

¹⁵ Por. tamże.

¹⁶ *Nauka Dwunastu Apostołów (Didache)*, tekst polski w: *Antologia literatury patrystycznej*, opr. M. Michalski t. 1, Warszawa 1975, s. 18.

¹⁷ Por. *Mszal Rzymski dla diecezji polskich*, s. 278.

¹⁸ Jan Paweł II, *Encyklika „Ecclesia de Eucharistia”*, Kraków 2003, nr 16.

resę od Jezusa: „Kiedy nie przystępujecie do Komunii i nie uczestniczycie we Mszy Świętej, najbardziej korzystną rzeczą jest praktyka komunii duchowej. Dzięki niej obficie jesteście naznaczeni miłością naszego Pana”¹⁹.

2. Chrystus

Kolejne imię odnoszące się do Jezusa pojawia się w drugiej prefacji o Najświętszej Eucharystii, przeznaczony na uroczystość Bożego Ciała. W embolizmie prefacji noszącej tytuł: „Owoce Najświętszej Eucharystii” znajdujemy następujące słowa: „Przystępujemy do Uczty sakramentalnej, abyśmy przeniknęli Twoją łaską stawali się podobni do Chrystusa, naszego niebieskiego wzoru”²⁰. Prefacja wychwala Chrystusa za to, że nieustannie realizując swój zamysł zbawczy, sprawił, że Jego ofiara krzyża pozostała pamiątką (uobecnieniem) na wieki. Uczta eucharystyczna ustanowiona podczas Ostatniej Wieczerzy jest jednocześnie sakramentalnym uobecnieniem ofiary złożonej przez Chrystusa na krzyżu. Uczestnictwo w Eucharystii zobowiązuje uczniów Chrystusa, by nieustannie upodobniali się do Niego²¹.

W Nowym Testamencie imię *Chrystos* stało się imieniem Jezusa, które określało Jego urząd. Kościół apostołski posługując się określeniem „Jezus Chrystus”, powiązał w jedną całość historyczną osobę Jezusa wraz z Jego zbawczym dziełem²². Greckie pojęcie *Chrystos* jest odpowiednikiem hebrajskiego terminu *Mesjasz* i znaczy: „namaszczone”. W odniesieniu do Jezusa tytuł ten stopniowo przybierał treść innych Jego tytułów i określeń. Pierwotnie oznaczał obiecanego przez Boga króla pochodzącego z rodu Dawida, który miał przynieść wyzwolenie i zbawienie (zob. Ps 2, 7; 2Sm 7, 14; 1Krn 17, 1-15). Zapowiedzi Starego Testamentu wypełniły się o osobie i dziele Jezusa Chrystusa (zob. Ga 4, 4-7). Odtąd Jezus stał się jedynym i prawdziwym Chrystusem – Mesjaszem, który stał się człowiekiem, aby dokonać dzieła zbawienia ludzkości. Jezus jest królewskim Mesjaszem, który choć króluje w niebie (zob. Dz 2, 36), przyjdzie w potęgze i chwale, by dopełnić dzieła odkupienia (zob. Dz 3, 20-21). Na obecnym etapie Chrystus kontynuuje swoje zbawcze dzieło w liturgii Kościoła. W sposób szczególny jest obecny i działa w Eucharystii²³.

Chrzecielne zjednoczenie z Chrystusem nieustannie odnawia się i umacnia w Ofierze eucharystycznej. W Eucharystii człowiek jednoczy się wewnątrz z Chrystusem. W Komunii świętej człowiek przyjmuje Chrystusa oraz Chrystus przyjmuje człowieka. Tutaj powstają więzy przyjaźni bosko-ludzkiej. Ojciec Święty Jan Paweł II ujmuje to w następujący sposób: „w Komunii eucharystycznej realizuje się w podniosły sposób wspólne, wewnętrzne „zamieszkiwanie” Chrystusa i ucznia:

¹⁹ Św. Teresa od Jezusa, *Droga doskonałości*, 35; cyt. za: Jan Paweł II, *Encyklika "Ecclesia de Eucharistia"*, nr 34.

²⁰ *Mszal Rzymski dla diecezji polskich*, s. 64*.

²¹ Por. A. Durak, *dz. cyt.*, s. 107-108.

²² Por. X. Leon-Dufour, *Jezus Chrystus*, w: *Słownik teologii biblijnej*, s. 347.

²³ Por. F. Rienecker – G. Maier, *Leksykon biblijny*, Warszawa 2001, s. 482.

<Trwajcie we Mnie, a Ja w was będę trwać> (por. J 15. 4)²⁴. W ten sposób pełne uczestnictwo w Eucharystii wzmacnia nasze wcielenie w Chrystusa.

Uczestnictwo w Uczcie sakramentalnej, o której mówi druga prefacja na uroczystość Bożego Ciała, ma sprawić, że wierni będą stawali się podobni do Chrystusa jako wzoru. Oznacza to, że zjednoczenie z Chrystusem, czyli niewidzialna komunია, ze swej natury zakłada życie w łasce, dzięki której człowiek staje się „uczestnikiem boskiej natury” (2P 1, 4) oraz praktykowanie w życiu codziennym cnót wiary, nadziei i miłości. Jan Paweł II przypomina w tym miejscu, że „tylko w ten sposób wchodzimy w prawdziwą komunię z Ojcem, Synem i Duchem Świętym. Nie wystarczy wiara, ale trzeba trwać w łasce uświęcającej i w miłości”²⁵. W takim kontekście papież przypomniał prawdę, że Komunię świętą można przyjmować tylko będąc w stanie łaski uświęcającej, czyli w stanie wolności od jakiegokolwiek grzechu ciężkiego. Odwołuję się do nauczania św. Pawła Apostoła zawartym w Pierwszym Liście do Koryntian oraz do wypowiedzi św. Jana Chryzostoma: „Również ja podnoszę głos, proszę, błagam i zaklinam, aby nie zbliżać się do tego świętego Stołu z nieczystym i skażonym sumieniem. Takie przystępowanie, nawet jeśli tysiąc razy dotykamy Ciała Pana, nigdy nie będzie mogło się nazywać komunią, lecz wyrokiem, niepokojem i powiększeniem kary”²⁶. W tej kwestii nauczanie Kościoła pozostaje niezmiennie od czasów starożytnych i musi być przypomniane z całą stanowczością również dzisiaj. *Katechizm Kościoła katolickiego* wyraźnie stwierdza: „jeśli ktoś ma świadomość grzechu ciężkiego, przed przyjęciem Komunii powinien przystąpić do sakramentu pojednania”²⁷.

3. Baranek bez skazy

W anamnetycznej części drugiej prefacji, którą można wykorzystać podczas uroczystości Bożego Ciała, Kościół wychwala Boga słowami: „...dlatego spożywając z Apostołami ostatnią wieczerzę, oddał się jako Baranek bez skazy, na doskonałą i miłą Tobie ofiarę uwielbienia”²⁸. Prefacja mszalna na omawianą uroczystość przywołuje obraz Wiczerzніка. Główna uwaga jest zwrócona na Jezusa i Jego uczniów, zgromadzonych na Ostatniej Wieczerzy. Uczniowie wraz z Jezusem wspólnie spożywają Paschę i w ten sposób, pierwszy raz, biorą udział w nowej Uczcie Baranka. Starotestamentalna symbolika baranka w pełni zrealizowała się w Jezusie Chrystusie i Jego ofierze złożonej na krzyżu za grzechy świata. Ofiara Chrystusa - Baranka, który za wszystkich ludzi wydaje swoje Ciało oraz przelewa swoją bezcenną Krew,

²⁴ Jan Paweł II, *Encyklika „Ecclesia de Eucharistia”*, nr 22.

²⁵ Tamże, nr 36.

²⁶ Jan Chryzostom, *Vidi Dominum*, hom. 6, 3, PG 56, 139; cyt. za: Jan Paweł II, *Encyklika „Ecclesia de Eucharistia”*, nr 36.

²⁷ *Katechizm Kościoła katolickiego*, nr 1385.

²⁸ *Mszal Rzymski dla diecezji polskich*, dz. cyt., s. 64*.

staje się znakiem nowej Paschy, która przynosi najpełniejsze życie w Chrystusie²⁹.

Baranek jako tytuł odnoszący się do Jezusa został użyty pierwszy raz przez Jana Chrzciciela i to aż dwukrotnie: „oto Baranek Boży, który gładzi grzechy świata” (J 1, 29. 35). Pojęcie Baranka, który przyszedł, aby samego siebie złożyć w ofierze za ludzkość, stanowi tło całej Ewangelii Janowej. Podobnie według Apokalipsy św. Jana Baranek został zabity na odkupienie za grzechy (zob. Ap 5, 6-14). Widać tutaj wyraźne nawiązanie do idei cierpiącego Sługi Jahwe z Księgi Izajasza (zob. Iz 53). Postać Sługi Jahwe realizuje się w Jezusie Chrystusie, który jest Barankiem prowadzonym na rzeź. Należy zauważyć, że Jezus umierał w czasie, gdy w Izraelu zabijano baranki paschalne. Zatem określenie Jezusa jako Baranka Bożego przywołuje w pamięci wiele obrazów ze Starego Testamentu, gdzie baranki zabijano na ofiarę przebłagalną³⁰. W Księdze Apokalipsy wywyższony Jezus aż dwadzieścia dziewięć razy pojawia się jako zabity baranek. On jest Barankiem, który poświęcił się za swój Kościół. Przez swoją śmierć na krzyżu ofiarowuje daje ludziom życie i pozwala im pokonać śmierć. Staje się zwycięski wobec bezbożnych i wrogich mocy. Święty Paweł nazywa Jezusa Barankiem paschalnym, bowiem On jako prawdziwa ofiara umiera na krzyżu za grzechy świata (zob. 1 Kor 5,7)³¹.

Obraz Baranka paschalnego jest obecny u św. Pawła, gdy mówi on o śmierci Jezusa i uczcie paschalnej, którą Jezus obchodził bardzo uroczystie ze swoimi uczniami w Wieczerniku. To właśnie w Wieczerniku Jezus złożył pierwszą ofiarę pod osłoną sakramentalnych znaków. Podczas Ostatniej Wieczerzy Jezus w sposób sakramentalny, czyli pod osłoną znaków zawarł i utrwalił do końca czasów swoją ofiarę na krzyżu za zbawienie świata. Te znaki miały pokazać uczniom, jak wielką ofiarę Jezus złożył za nich i za każdego człowieka. Wszyscy wierzący w Chrystusa zostali odkupieni Jego drogocenną Krwią jako Baranka niepokalanego i bez zmały (por. 1 P 1, 19). Jezus wylewając swoją Krew, obmył każdego człowieka z grzechu, czyniąc go czystym. Krew Baranka jest zatem obmyciem odnawiającym i odradzającym³².

Papież Jan Paweł II w swoim nauczaniu zwraca uwagę, że Eucharystia „zawiera niezatarty zapis męki i śmierci Pana. Nie jest tylko przywołaniem tego wydarzenia, lecz jego sakramentalnym uobecnieniem. Jest ofiarą Krzyża, która trwa przez wieki”³³. Dzięki temu Eucharystia jest najcenniejszym darem danym wspólnocie Kościoła. W niej Chrystus daje samego siebie oraz dar zbawienia, które nie może być ograniczone tylko do przeszłości. Jego zbawcze dzieło przekracza wszelkie czasy i jest w nich stale obecne. Kościół celebrując Eucharystię, która jest pamiętką śmierci i zmartwychwstania Chrystusa, czyni te wydarzenia rzeczywiście obec-

²⁹ Por. A. Durak, *dz. cyt.*, s., 107.

³⁰ Por. D.M. Smith, *Baranek Boży*, w: *Encyklopedia biblijna*, red. P.J. Achtemeier, Warszawa 1999, s. 82.

³¹ Por. F. Rienecker – G. Maier, *dz. cyt.*, s. 287.

³² A. Urban, *Baranek*, w: *Praktyczny Słownik Biblijny*, red. A. Grabner-Haider, Warszawa 1994, s. 88.

³³ Jan Paweł II, *Encyklika „Ecclesia de Eucharistia”*, nr 11.

nymi. W niej uobecnia się dzieło odkupienia. Jan Paweł II podkreślił, że „Ofiara ta ma do tego stopnia decydujące znaczenie dla zbawienia rodzaju ludzkiego, że Jezus złożył ją i wrócił do Ojca dopiero wtedy, gdy zostawił nam środek umożliwiający uczestnictwo w niej”³⁴.

Eucharystia objawia nam miłość, która posuwa się aż do końca (por. J 13,1) – miłość, która nie zna miary³⁵. Miłość zawarta w Eucharystii, będącej uobecnieniem śmierci Chrystusa, ma wymiar powszechny. W czasie Ostatniej Wieczerzy Jezus bardzo mocno podkreślił, że to co czyni, ma wartość ofiarniczą. Dając uczniom chleb i wino, powiedział wyraźnie, że daje im swoje Ciało, które za nich będzie wydane i swoją Krew, która za nich będzie wylana (zob. Mt 26,26.28; Łk 22, 19-20). W ten sposób uczynił obecną w znakach sakramentalnych swoją ofiarę, którą rzeczywiście wypełnił na drzewie krzyża. Ojciec Święty Jan Paweł II cytuje w tym miejscu *Katechizm Kościoła Katolickiego*: „Msza Święta jest równocześnie i nierozdzielnie pamiętką ofiarną, w której przedłuża się ofiara Krzyża, i świętą ucztą komunii w Ciele i Krwi Pana”³⁶.

Ofiara krzyżowa Chrystusa wciąż się uobecnia, trwając sakramentalnie w każdej wspólnocie kościelnej, która ją sprawuje. Ofiara Chrystusa złożona na krzyżu i ofiara eucharystyczna są jedną ofiarą³⁷. Sobót Trydencki przypominał, że Msza święta uobecnia Ofiarę krzyża, nie powiększa jej, niczego jej nie dodaje ani jej nie mnoży³⁸.

4. Chleb żywy

Śpiew przed Ewangelią przewidziany na uroczystość Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa we wszystkich rocznych cyklach A, B, C ma taki sam werset. Brzmi on: „Ja jestem chlebem żywym, który zstąpił z nieba. Jeśli kto spożywa ten chleb, będzie żył na wieki” (J 6, 51)³⁹. Jest to zdanie wzięte z tak zwanej „Mowy Eucharystycznej” znajdującej się w Ewangelii według św. Jana (zob. J, 6, 26-59). Należy podkreślić, że Jezus jest „Chlebem życia” zarówno w sensie całego objawienia, jak i ofiarowania swego Ciała i Krwi na krzyżu za życie całego świata. W szczególny sposób jako chleb ukazuje się w sakramentalnym darze w Eucharystii i dlatego przyjmując z pełną wiarą eucharystyczny dar, którym jest realny Chrystus, każdy wierzący włą-

³⁴ Tamże.

³⁵ Tamże.

³⁶ *Katechizm Kościoła katolickiego*, nr 1382; Jan Paweł II, *Encyklika “Ecclesia de Eucharistia”*, nr 12.

³⁷ Papież przywołuje w tym miejscu nauczanie św. Jana Chryzostoma: „Ofiarujemy wciąż tego samego Baranka, nie jednego dziś, a innego jutro, ale zawsze tego samego. Z tej racji i ofiara jest zawsze ta sama. (...) Również teraz ofiarujemy tę zertwę, która wówczas była ofiarowana i która nigdy się nie wyczerpie”. In *Epistolam ad Hebraeos homiliae*, 17,3; PG 63, 131; cyt. za: Jan Paweł II, *Encyklika “Ecclesia de Eucharistia”*, Poznań 2003, nr 12.

³⁸ Por. Sobór Trydencki, Sesja XIII, *Dekret o Najświętszym Sakramencie*, 11 października 1551 r. II, n. 408, w: *Breviarium fidei. Wybór doktrynalnych wypowiedzi Kościoła*, dz. cyt., s. 204-205.

³⁹ *Uroczystość Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa*, w: *Lekcjonarz mszalny*, s. 386.390.392.

czony jest poprzez żywy udział w historyczne dzieło zbawienia dające życie wieczne. W Chrystusie urzeczywistnia się spotkanie Boga z człowiekiem i jednocześnie następuje przejście od życia doczesnego, które przemija, do życia wiecznego. Środkiem osiągnięcia tegoż życia jest Eucharystia, czyli Chleb życia wiecznego⁴⁰.

Jezus samego siebie nazywa „Chlebem życia” w Ewangelii Janowej: „Jam jest chleb życia” (J 6, 35). To określenie podkreśla wymiar ścisłej i zarazem wzajemnej wspólnoty „pokarmu” i spożywającego go. Chlebem życia, w pełnym tego słowa znaczeniu, jest Chrystus, który zstąpił z nieba po to, aby dać życie wieczne każdemu, kto w Niego uwierzy. Spożywanie Jezusa jako „Chleba życia” jest warunkiem do otrzymania życia wiecznego i jedności z Nim. Poprzez zjednoczenie z Chrystusem – Chlebem, każdy człowiek ma zapewnione życie wieczne już tu na ziemi⁴¹.

Kolejne odniesienie do Chrystusa jako „Chleba żywego” znajdujemy w modlitwie na zakończenie drugiej stacji procesji Bożego Ciała: „Panie Jezu Chryste, Chlebie żywy dający życie wieczne, spraw, abyśmy często ciebie przyjmowali i zjednoczeni z Tobą przynosili owoc trwający na wieki. Który żyjesz i królujesz na wieki wieków”⁴². Należy podkreślić, że spośród czterech stacji Bożego Ciała, jest to jedyna modlitwa, gdzie adresatem nie jest Bóg, ale Jezus Chrystus. Modlitwa ta w sposób bardzo konkretny nazywa Jezusa „Chlebem żywym”. Widzimy tutaj wyraźne nawiązanie do treści i ducha Ewangelii, która jest czytana podczas tej uroczystości w roku A. Tekst modlitwy użyty przy tej stacji w bardzo wyrazisty sposób ukazuje Eucharystię jako pokarm dla duszy. Tym pokarmem jest Jezus Chrystus – Chleb Żywy. Ten Chleb, dający życie wieczne wierzący mogą spożywać podczas każdej Eucharystii⁴³.

Trzecie przywołanie Jezusa jako „Chleba życia” odnajdujemy w śpiewie przed Ewangelią przy trzeciej stacji procesji Bożego Ciała: „kto ten chleb spożywa, będzie żył na wieki (...), ja jestem chlebem żywym, który zstąpił z nieba”⁴⁴. Również ten tekst nawiązuje do „Mowy Eucharystycznej”, w której Jezus jednoznacznie mówi, że spożywanie Jego, jako „Chleba życia” daje życie wieczne. Każdy, kto zbliża się do Chrystusa i pragnie tylko i wyłącznie z Nim przebywać i żyć, musi bardzo mocno wierzyć, że podczas Eucharystii przyjmuje Ciało i Krew Jezusa. W ten sposób otrzymuje prawdziwy zadatek życia wiecznego. Jezus Chrystus nie tylko każdego wierzącego obdarza ludzką życzliwością, ale największym błogosławieństwem, którym jest uczestnictwo w Jego boskim życiu. Należy zaznaczyć, że jest to zarazem życie Boże. Ten „Chleb” zstąpił z nieba, czyli pochodzi od Boga Ojca. W tym miejscu Jezus objawia pełnię swojej miłości do ludzkości. Chleb zstępujący z nieba pragnie dać życie wieczne całemu światu, wszystkim ludziom. Tylko Jezus jako „Chleb”

⁴⁰ Por. A. Jankowski – K. Romaniuk – L. Stachowiak, *Komentarz praktyczny do Nowego Testamentu*, Poznań-Warszawa 1975, s. 405.

⁴¹ Por. G. Hierzenberger – A. Ohler, *Chleb*, w: *Praktyczny Słownik Biblijny*, s. 88.

⁴² *Komunia Święta i Kult Eucharystii poza Mszą Świętą*, Katowice 1985, s. 56.

⁴³ Por. A. Durak, *dz. cyt.*, s., 55.

⁴⁴ *Komunia Święta i Kult Eucharystii poza Mszą Świętą*, s. 56.

daje życie i dlatego każdy, kto w Niego wierzy, nie będzie łaknął ani pragnął. On chce i może zaspokoić głód i pragnienie każdego ludzkiego serca⁴⁵.

Konsekwencją przeistoczenia jest to, że w Komunii świętej Chrystus daje siebie samego człowiekowi jako prawdziwy pokarm. Komunia staje się spożywaniem prawdziwego Ciała i prawdziwej Krwi Jezusa Chrystusa⁴⁶. Jan Paweł II przywołuje w swojej encyklice fragment komentarza do 1 Listu św. Pawła Apostoła do Koryntian napisanego przez św. Jana Chryzostoma: „Czym w rzeczywistości jest chleb? Jest Ciałem Chrystusa”⁴⁷.

Eucharystia rozumiana jako uczta ofiarna swój szczyt osiąga w Komunii świętej, w której wierni przyjmują Ciało i Krew Chrystusa. W obrzędzie Komunii zbawcza skuteczność ofiary Chrystusa urzeczywistnia się w sposób pełny. Wewnętrzne zjednoczenie z Chrystusem w Komunii świętej jest celem Ofiary eucharystycznej. Papież Jan Paweł II bardzo zdecydowanie stwierdza, że w Komunii: „otrzymujemy Tego, który ofiarował się za nas, otrzymujemy Jego Ciało, które złożył za nas na Krzyżu, oraz Jego Krew, którą przelał za wielu na odpuszczenie grzechów (Mt 26, 28). [...] Sam Jezus zapewnia, że owo zjednoczenie, związane przez Niego przez analogię ze zjednoczeniem, jakie ma miejsce w życiu trynitarnym, naprawdę się realizuje”⁴⁸.

Ojciec Święty Jan Paweł II podkreśla także, że w Komunii świętej nie chodzi o pokarm w sensie metaforycznym. Msza Święta jest prawdziwą ucztą, w czasie której Chrystus ofiaruje siebie jako pokarm. Uczniom słuchającym tzw. „Mowy eucharystycznej” Jezus powiedział: „Zaprawdę, zaprawdę powiadam wam: Jeżeli nie będziecie jedli Ciała Syna Człowieczego ani pili Krwi Jego, nie będziecie mieli życia w sobie. Ciało moje jest prawdziwym pokarmem, a Krew moja jest prawdziwym napojem” (J 6, 53.55).

5. Kapłan - Arcykapłan

W pierwszej prefacji mszalnej, która może być użyta w uroczystość Bożego Ciała, pojawia się kolejne określenie wskazujące na funkcję i misję Jezusa Chrystusa. W prefacji tej Chrystus jest przedstawiony jako „Kapłan”: „On sam jako prawdziwy i wieczny kapłan ustanawiając obrzęd wiekuistej Ofiary, pierwszy się tobie oddał w zbawczej ofierze i nam polecił ją składać na swoją pamiątkę”⁴⁹. Wspólnota wierzących zgromadzona na Eucharystii w łączności z uczestnikami liturgii niebian wspólnie wysławia Boga Ojca. To uwielbienie dokonuje w jedność z Chrystusem – Kapłanem. Cały Kościół celebrowa ku chwale Boga wiekuiście Ofiarę dziękczynną Jezusa Chrystusa. Ta ofiara różni się jednak od ofiar składanych w Starym Testamencie. Tu nie składa się ofiar zwierzęcych czy pokarmowych, ale Ofiarą jest Osoba

⁴⁵ Por. A. Durak, *dz. cyt.*, s., 55.

⁴⁶ Por. Jan Paweł II, *Encyklika „Ecclesia de Eucharistia”*, nr 16-17.21-23.

⁴⁷ Jan Chryzostom, *In Epistolam I ad Corinthios*, 24, 2 PG 61, 200; cyt. za: Jan Paweł II, *Encyklika Ecclesia de Eucharistia*, nr 23.

⁴⁸ Jan Paweł II, *Encyklika „Ecclesia de Eucharistia”*, nr 16.

⁴⁹ *Mszal Rzymski dla diecezji polskich*, s. 63*.

Jezusa Chrystusa. On jest jednocześnie ofiarą i kapłanem, który ją składa. Jezus Chrystus, umierając na krzyżu, ustanowił wiekuiącą ofiarę jako prawdziwy i wieczny kapłan. On jako Najwyższy Kapłan staje przed Bogiem, aby reprezentować przed Nim lud Nowego Przymierza⁵⁰.

Chrystus, będąc prawdziwym i wiecznym kapłanem, jako pierwszy oddał się Bogu Ojcu w ofierze, składając w darze ofiarnym swoje własne życie. Jednak Chrystus nie zatrzymał sobie prawa wyłączności do składania tej ofiary, ale polecił ją składać innym na swoją pamiątkę. Bóg Ojciec namaściwszy i uświęciwszy człowieczeństwo swojego Syna, wskazuje na Niego jako na Najwyższego Kapłana, który reprezentuje wszystkich ludzi i wiąże Go ze wszystkimi w taki sposób, aby Jego dobrowolna ofiara mogła być ofiarą za całą ludzkość. Przez to ofiara Jezusa stała się nie tylko ofiarą zastępczą, dokonaną w imieniu wszystkich ludzi, ale jest również ofiarą, w którą włącza się cały Kościół. Jezus Chrystus jako Najwyższy Kapłan stał się jedynym pośrednikiem między Bogiem a ludźmi. Autor Listu do Hebrajczyków nazwa Go Najwyższym Arcykapłanem (zob. Hbr 4, 10). Chrystus jako ofiara prześlągalna za grzechy świata spełnia pośrednictwo Nowego Przymierza i wypełnia kapłaństwo, które jest o wiele większym kapłaństwem niż kapłaństwo Lewitów. Dlatego każdy człowiek ochrzczony ma swój udział w Jego królewskim kapłaństwie⁵¹.

Dla chrześcijanina rolę kapłana jako jedynego pośrednika między Bogiem a człowiekiem wypełnia Jezus Chrystus, który jest zarówno prawdziwym Bogiem jak i prawdziwym człowiekiem. Stał się kapłanem z ustanowienia Bożego, zastępując starożytne składanie ofiar, ofiarą z siebie samego. Jezus pozwolił uczestniczyć ludowi w swoim kapłaństwie. Bóg Ojciec namaścił swego Syna Duchem Świętym, ustanawiając Go Kapłanem, Prorokiem i Królem. Cały lud Boży uczestniczy w tych trzech funkcjach Chrystusa przez przyjęcie chrztu⁵².

Jezus Chrystus jako jedyny Kapłan Nowego i Starego Przymierza wszedł do świątyni, która nie jest zbudowana wysiłkiem ludzkim, ale wszedł do nieba, aby tam wstawiać się za ludźmi przed obliczem Boga (por. Hbr 9, 24). Właśnie w niebie Jezus nieustannie urzeczywistnia swoje kapłaństwo, bowiem żyje, aby się wstawiać za tymi, którzy przez Niego zbliżają się do Boga. Chrystus jest centrum i głównym celebrazem liturgii, poprzez którą czci swojego Ojca w niebie⁵³.

Posługę kapłańską Jezusa w czasie Eucharystii uobecniają kapłani. Pełnią oni swą funkcję w Eucharystii dzięki świętej władzy otrzymanej w sakramencie święceń. Ten sakrament sprawia, że mogą oni sprawować Msze Świętą *in persona Christi*. Jan Paweł II przypomniał, że to stwierdzenie znane jest w Tradycji kościelnej⁵⁴. Ponieważ

⁵⁰ F. Rienecker – G. Maier, *dz. cyt.*, s. 342.

⁵¹ Por. D.M. Smith, *Kapłani*, w: *Encyklopedia biblijna*, s. 510.

⁵² Por. *Katechizm Kościoła katolickiego*, nr 783.

⁵³ Por. tamże, nr 662.

⁵⁴ „Sługa ołtarza działa w osobie Chrystusa jako głowy, który ofiaruje w imieniu wszystkich

często określenie *in persona Christi* ograniczano do rozumienia „w imieniu” lub też „w zastępstwie”, Jan Paweł II rozwinął je i wyjaśnił, że oznacza ono „w swoistym sakramentalnym utożsamieniu się z Prawdziwym i Wiecznym Kapłanem, który Sam tylko Jeden jest prawdziwym Podmiotem i Sprawcą tej swojej Ofiary – i przez nikogo właściwie nie może być w jej spełnieniu wyręczony”⁵⁵. W tym znaczeniu staje się czymś oczywistym, że posługa kapłana jest niezbędną dla ważnego zjednoczenia konsekracji eucharystycznej z ofiarą krzyża i Ostatnią Wieczerzą.

Zakończenie

Życiowe drogi każdego człowieka są często pełne pytań, niepokojów oraz bolesnych rozczarowań, które mogą prowadzić do zniechęcenia i zwątpienia. Często współczesny człowiek nie wie, gdzie i u kogo szukać wsparcia. W uroczystość Bożego Ciała na te pytania odpowiada sam Jezus: „Ja jestem chlebem żywym, który zstąpił z nieba. Jeśli ktoś spożywa ten chleb, będzie żył na wieki” (J 6, 51). Teksty formularza mszalnego na tę uroczystość dają jasny przekaz, że Chrystus przychodzi do człowieka jako najbardziej podstawowy i jednocześnie niezbędny pokarm. Człowiek pozbawiony chleba skazany jest na śmierć. Chrystus obecny w Eucharystii i karmiący nas swoim Ciałem staje się sposobem na ludzkie problemy i cierpienia.

Euchologia uroczystości Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa wskazuje, że wydarzenia śmierci i zmartwychwstania Jezusa Chrystusa są największymi dowodami miłości Boga do całej ludzkości. Tutaj najpełniej objawia się miłość Boga, który „tak umiłował świat, że Syna swego Jednorodzonego dał, aby każdy, kto w Niego wierzy, nie zginął, ale miał życie wieczne. Albowiem Bóg nie posłał swego Syna na świat po to, aby świat potępił, ale po to, by świat został przez Niego zbawiony” (J 3, 16-17). Każda Eucharystia tę miłość wyraża i w sobie zawiera. Kościół otrzymał Eucharystię od Chrystusa jako największy dar, ponieważ jest to dar z samego siebie, dar z Jego własnej osoby w jej świętym człowieczeństwie.

Eucharystia objawia nam miłość, która posunęła się aż do końca – miłość, która nie zna miary. Miłość zawarta w Eucharystii ma wymiar powszechny. W czasie Ostatniej Wieczerzy Jezus bardzo mocno podkreślił, że to, co czyni, ma wartość ofiarniczą. Dając uczniom chleb i wino powiedział wyraźnie, że daje im swoje Ciało, które za nich będzie wydane i swoją Krew, która za nich będzie wylana. W ten sposób na zawsze i dla wszystkich uczynił obecną w znakach sakramentalnych swoją ofiarę, którą rzeczywiście wypełnił na drzewie krzyża

Uroczystość Bożego Ciała prowadzi do jednej z największych tajemnic chrześci-

---

członków”. zob. Pius XI, *Encyklika „Ad catholici sacerdotii”*, w: *Breviarium fidei. Wybór doktrynalnych wypowiedzi Kościoła*, s. 366-367; Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o *Kościele Lumen gentium*, nr 10, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, s. 113; Sobór Watykański II, *Dekret o posłudze i życiu presbiterów „Presbyterorum ordinis”*, nr 2, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, s. 479-480.

⁵⁵ Jan Paweł II, *List apostolski „Dominicae Cenae”*, nr 8, w: Jan Paweł II, *Listy na Wielki Czwartek 1979-2005*, red. K. Lubowicki, Kraków 2005, s. 48.

jańskiej wiary. Jest to tajemnica obecności Chrystusa pod postaciami chleba i wina w Eucharystii. Żaden ludzki umysł nie jest w stanie pojąć tajemnicy przemiany chleba w Ciało Chrystusa i wina w Jego Krew, która dokonuje się podczas każdej Eucharystii. Stąd z pokorą trzeba wyśpiewać razem ze św. Tomaszem z Akwinu, adorując Najświętszy Sakrament: „Przed tak wielkim Sakramentem upadajmy wszyscy wraz. Niech przed Nowym Testamentem starych praw ustąpi czas. Co dla zmysłów niepojęte, niech dopełni wiara w nas”⁵⁶.

Literatura

Źródła liturgiczne

Lekcjonarz mszalny, t. 3, Warszawa 1974.

Mszal Rzymski dla diecezji polskich, Poznań 1986.

Rytuał Rzymski. Komunia święta i kult tajemnicy eucharystycznej poza Mszą świętą dostosowane do zwyczajów diecezji polskich, Katowice 1985.

Siedlecki J., *Śpiewnik kościelny*, red. K. Mrowiec, Opole 1980.

Dokumenty Nauczycielskiego Kościoła

Jan Paweł II, *Encyklika o Eucharystii w życiu Kościoła „Ecclesia de Eucharistia”* (17.04.2003), Poznań 2003.

Jan Paweł II, *List wielkoczwartkowy „O tajemnicy i kulcie Eucharystii. Dominicae Cenaе”*, (24.02.1980), w: *Jan Paweł II, Listy na Wielki Czwartek 1979-2005*, red. K. Lubowicki, Kraków 2005, s. 35-64.

Katechizm Kościoła Katolickiego, Poznań 1994.

Pius XI, *Encyklika „Ad catholici sacerdotii”*, w: *Breviarium fidei. Wybór doktrynalnych wypowiedzi Kościoła*, red. I. Bokwa, Poznań 2007, s. 366-367.

Sobór Trydencki, Sesja XIII, *Dekret o Najświętszym Sakramencie*, w: *Breviarium fidei. Wybór doktrynalnych wypowiedzi Kościoła*, red. I. Bokwa, Poznań 2007, s. 203-208.

Sobór Watykański II, *Dekret o posłudze i życiu prezbiterów „Presbyterorum ordinis”*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, Poznań 2002, s. 478-509.

Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen gentium”*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, Poznań 2002, s. 104-168.

Sobór Watykański II, *Konstytucja o liturgii świętej „Sacrosanctum concilium”*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, Poznań 2002, s. 48-78.

Urban IV, *Bulla „Transiturus de hoc Mundo”*, w: *Breviarium fidei. Wybór doktrynalnych wypowiedzi Kościoła*, red. I. Bokwa, Poznań 2007, s. 149-150.

Literatura przedmiotu

Durak, A., *Uroczystość Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa*, Kraków 1999.

Gryglewicz, F., *Jezusowe przemówienia w czwartej Ewangelii*, Kraków 1986.

Guillet, J., *Jezus*, w: *Słownik teologii biblijnej*, red. X. Leon-Dufour, Poznań 1994, s. 344-346.

Hierzenberger, G. – Ohler, A., *Chleb*, w: *Praktyczny słownik biblijny*, red. A. Grabner-Heider, Warszawa 1994, s. 162.

Jankowski, A., – Romaniuk, K., – Stachowiak, L., *Komentarz praktyczny do Nowego Testamentu*, Poznań-Warszawa 1975.

Leon-Dufour, X., *Jezus Chrystus*, w: *Słownik teologii biblijnej*, red. X. Leon-Dufour, Poznań 1994, s. 347-357.

⁵⁶ J. Siedlecki, *Śpiewnik kościelny*, red. K. Mrowiec, Opole 1980, s. 138-139.

- Nauka Dwunastu Apostołów, Didache*, w: *Antologia literatury patrystycznej*, oprac. M. Michalski, t. 1, Warszawa 1975, s. 18-20.
- Parsch, P., *Rok liturgiczny. Okres po Zesłaniu Ducha Świętego*, t. III, Poznań 1956.
- Rienecker, F. – Maier, G., *Leksykon biblijny*, Warszawa 2001.
- Smith, D.M., *Baranek Boży*, w: *Encyklopedia biblijna*, red. P.J. Achtemeier, Warszawa 1999, s. 82-84.
- Smith, D.M., *Kapłani*, w: *Encyklopedia biblijna*, red. P.J. Achtemeier, Warszawa 1999, s. 534-537.
- Urban, A., *Baranek*, w: *Praktyczny słownik biblijny*, red. A. Grabner-Heider, Warszawa 1994, s. 88